

Плани лекцій

Лекційний змістовий модуль
Тема: ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ МОВОЗНАВЧОЇ НАУКИ
ЛЕКЦІЯ № 1 (2 год.)

МОВОЗНАВСТВО І СЕМІОТИКА

МЕТА: з'ясувати знакову природу мови, подати класифікацію та властивості мовних та немовних знаків, формувати у студентів розуміння системи мовних знаків.

ЗАВДАННЯ: навчити студентів розрізняти типи знаків, виділяти їх особливості, аналізувати, характеризувати мовні знаки.

ПЛАН

1. Знакова природа мови.
2. Мовні знаки в процесі людського пізнання.
3. Семіотика і лінгвістика.
4. Знак та його структура.
5. Знакові системи та їх типологія.
6. Класифікація знаків.
7. Мовний знак і мовна одиниця.
8. Особливі властивості мови як системи знаків.

ЛІТЕРАТУРА:

[95] с. 13–43; [44] с. 123 – 133; [96] с. 33–44; [9] с. 111–141; [63] с. 140–168; [86]; [40]; [89]; [84] с.26-55; [47] с. 20–35; [48] с.168-182; [35] с.176-184; [97] с.105-114; [10]с.162-164, 176-187.

ЛЕКЦІЯ № 2 (2 год.)
МОВА, МИСЛЕННЯ, СВІДОМІСТЬ

МЕТА: поглибити знання студентів про взаємозв'язки мови, мислення і свідомості, розкрити механізми мовленнєвої діяльності, мовної здібності і процеси породження мовлення

ЗАВДАННЯ: формувати у студентів знання про сучасні мовознавчі методи дослідження у галузі металінгвістики, психолінгвістики, когнітивістики.

ПЛАН

1. Мова і свідомість. Проблема домовного мислення.
2. Менталінгвістика як наука про взаємодію мови і мислення.
3. Психолінгвістика як наука про мовленнєві процеси
4. Методи когнітивістики у процесі вивчення процесів мислення\мовлення

ЛІТЕРАТУРА

[84]с. 219-255; [10]с. 128-131, 188-205;[91]с. 68-144; [47] с. [48]с. 183-193; [38]с. 15-37; [97]с.23-37; [35]с.193-206.

ЛЕКЦІЯ №3 (2 год.)
МОВНІ ЗНАЧЕННЯ. СЕМАНТИКА

МЕТА: ознайомити студентів з такою галуззю мовознавства, як семантика, сформувати розуміння мовних значень, їх класифікаційних типів, поглибити знання про лексичне й граматичне значення слова.

ЗАВДАННЯ: формувати у студентів філософський погляд на семантику як науку, навчити студентів визначати різні типи значень та їх компонентів, уміти їх

аналізувати; з'ясувати сутність семантичної структури знака, відображальної функції мови та теорії мовної відносності. Ознайомити майбутніх філологів із традиційними й сучасними семантичними концепціями мови.

ПЛАН

1. Мовні значення, їх типи, структура.
2. Семантична структура та її конструкти
3. Різні аспекти дослідження мовних значень.
4. Відображальна функція мови.
5. Теорія мовної відносності.

ЛІТЕРАТУРА

: [38]с.27-28; [10]с.185-187; [91]с.144-161; [69]с.16-25; [93]; [42]с.45-52; [91]; [15]; [24]с.89-98; [26]с.24-35; [27]с.25-32; [57].

ЛЕКЦІЯ №4 (2 год.)

ТЕМА: СТРУКТУРА МОВНОЇ СИСТЕМИ

МЕТА: ознайомити студентів із проблемою різних поглядів у сучасному мовознавстві на систему і структуру.

ЗАВДАННЯ: формувати у студентів знання про сучасні мовознавчі погляди представників різних напрямів на поняття система і структура. Дати розуміння мови як системи систем, мовних рівнів та їх основних одиниць і категорій; діахронії та синхронії мови.

ПЛАН

1. Система і структура як мовознавчі поняття.
2. Подвійне членування в мові.
3. Відношення між одиницями мовної системи.
4. Основні підсистеми мовної системи.
5. Проміжні рівні мовної системи.
6. Слово як одиниця знакового рівня.
7. Частини мови як реалізація міжрівневих зв'язків.

ЛІТЕРАТУРА

[84]с.56-217; [91]с. 25-66, 44-65; [38]с.76-86; [97]с.115-131; [35]с.165-175; [48]с.207-217; [47]с.61-74; [95]с. 27-43; [44]с.133-152; [9]с. 90-110; 142-172; [53]; [13]; [88]с. 7-158; [12].

ЛЕКЦІЯ № 5 (2 год.)

МОВА ЯК КОНКРЕТНО - ІСТОРИЧНА КАТЕГОРІЯ

МЕТА: ознайомити студентів із законами розвитку мови. З'ясувати поняття динаміки і статичності, синхронії і діахронії, функціонування і розвитку

ЗАВДАННЯ: дати розуміння диференціації мовних законів, поняття синхронія та діахронія, внутрішні та зовнішні закони історичних змін у мові, гіпотези про розвиток мови.

ПЛАН

1. Розвиток мови як лінгвістичне поняття. Основні закони розвитку мови
2. Історичний розвиток мови і аспекти мовознавства
3. Стан мови як динамічна рівновага
4. Історія мови та її хронологічні зрізи
5. Взаємодія мов і мовні контакти
6. Внутрішні і зовнішні закони історичних змін мови
7. Взаємодія системи мови, її норми і мовленнєвої діяльності
8. Проблема прогресу в мові

ЛІТЕРАТУРА

[47]с.184-206; [48]с.333-354; [84]с.320-392; [38]с.64-69; [35]с.217-228; [44]с.185-201; [75]; [83]; [60]; [14].

ЛЕКЦІЯ № 6 (2 год.) ЗАРОДЖЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО МОВОЗНАВСТВА І ФІЛОСОФІЇ МОВИ

МЕТА: ознайомити студентів з представниками напрямку порівняльно-історичного мовознавства

ЗАВДАННЯ: формувати знання студентів про порівняльно-історичне мовознавство, вчити розуміти роль і значення праць представників цього напрямку.

ПЛАН

1. “Порівняльна граматика” Ф.Боппа
2. Виникнення германістики (Расмус-Крістіан Раск, Якобс Грімм)
3. Виникнення славістики (Йозеф Добровський, Олександр Востоков, Франц Міклошич)
4. Порівняльно-історична граматика і лінгвістична концепція Августа Шлейхера
5. Розвиток компаративістики у другій половині ХІХ століття

ЛІТЕРАТУРА

[90]с.19-36; [48]с.39-43; [39]с.52-67; [43]с. 53-90, 91-106; [44]с. 20-37; [35]с.29-35; [97]с.205214.

ЛЕКЦІЯ № 7 (2 год.) ЛІНГВІСТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ФЕРДІНАНДА ДЕ СОССЮРА

МЕТА: ознайомити студентів з теоретичною та соціологічною основою поглядів Ф.де Соссюра

ЗАВДАННЯ: подати студентам відомості про концептуальні положення вчення та про його погляди на низку мовознавчих понять. Формувати у майбутніх філологів навички філософського аналізу мовних явищ та поглядів учених на них.

ПЛАН

1. Теоретична і соціологічна основа поглядів Ф. де Соссюра. Ф. де Соссюр – компаративіст.
2. Визначення об'єкта лінгвістики.
3. Учення про мову і мовлення.
4. Мова як система знаків.
5. Учення про синхронію та діахронію.
6. Природа мовного знака.
7. Внутрішня і зовнішня лінгвістики.
8. Женевська та Паризька лінгвістичні школи.

ЛІТЕРАТУРА

[48]с.83-90; [90]с.101-124; [39]с.1281-37; [35]с.113-125; [97]с.275-285; [87]; [67]; [51]с. 133-140; [44]с. 70 – 76, 78-96; [45]с. 110-141; [32]с. 358 – 360.

ЛЕКЦІЯ №8 (2 год.) МОВОЗНАВСТВО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

МЕТА: ознайомити студентів з основними напрямками сучасної мовознавчої науки.

ЗАВДАННЯ: подати студентам відомості про концептуальні положення вчення та про сучасні погляди на низку мовознавчих понять. Формувати у майбутніх філологів навички філософського аналізу мовних явищ та поглядів учених на них.

ПЛАН

1. Сучасна лінгвістична парадигма. Основні напрями сучасного мовознавства.
2. Когнітивна лінгвістика як один із сучасних напрямів мовознавства.
3. Психолінгвістика.
4. Комунікативна лінгвістика
5. Соціолінгвістика
6. Функціональна лінгвістика.
7. Лінгвістика тексту.
8. Прескриптивна та дескриптивна лінгвістики.

ЛІТЕРАТУРА: [39]с.175-198; [48]с.146-167;321-324; [21]; [29]; [33]с.171-221; [97] с.311-321; [46]с.24-29.; [3];[4]; [5]; [6]; [8]с.9-14; [23]с.17-31; [28]; [31]; [34]; [54]; [31]; [72]; [79]; [93]; [100]; [80].

Плани до проведення практичних занять

СЕМІНАРСЬКИЙ МОДУЛЬ

Семінарське заняття №1(2год.)

Тема: МОВОЗНАВСТВО І СЕМІОТИКА

Мета: поглибити знання студентів про знакову природу мови, класифікацію та властивості мовних та немовних знаків, сформувані розуміння системи мовних знаків.

Завдання: навчити студентів розрізняти типи знаків, виділяти їх особливості, аналізувати, характеризувати мовні знаки.

План

1. Знакова природа мови.
2. Мовні знаки в процесі людського пізнання.
3. Семіотика і лінгвістика.
4. Знак та його структура.
5. Знакові системи та їх типологія.
6. Класифікація знаків.
7. Мовний знак і мовна одиниця.
8. Особливі властивості мови як системи знаків.

Практично в аудиторії: обговорення питань семінарського заняття

Завдання додому: накреслити електронні схеми до характеристики різних типів знаків і законспектувати матеріал [4] с.182-184.

Рекомендована література: [95] с. 13–43; [44] с. 123 – 133; [96] с. 33–44; [9] с. 111–141; [63] с. 140–168; [86]; [40]; [89]; [84] с.26-55; [47] с. 20–35; [48] с.168-182; [35] с.176-184; [97] с.105-114; [10]с.162-164, 176-187.

Семінарське заняття № 2 (2год.)

Тема: МОВА , МИСЛЕННЯ СВІДОМІСТЬ

Мета: поглибити знання студентів про взаємозв'язки мови, мислення і свідомості, розкрити механізми мовленнєвої діяльності, мовної здібності і процеси породження мовлення

Завдання: формувати у студентів знання про сучасні мовознавчі напрями і дослідження у галузі металінгвістики, психолінгвістики, когнітивістики.

План

1. Основні погляди на співвідношення мови, мислення і свідомості.
2. Наукове розуміння мови як практичної свідомості.
3. Ознаки мови і мислення.
4. Відображальна функція мовних одиниць
5. Теорія мовної відносності. Мова як вияв національної свідомості.
6. Характер відношень між мовою /мисленням/ і розумовою діяльністю психічної особливості.
7. Психолінгвістика. Когнітивна лінгвістика.
8. Неогумбольдтіанство

Практично в аудиторії: обговорення питань семінарського заняття

Завдання додому: підготувати відповіді на запитання плану практичного заняття та повідомлення з електронною презентацією з теми "Чому мова є "засобом, що формує думку" (В.Гумбольдт).

Рекомендована література: [84]с. 219-255; [10]с. 128-131, 188-205; [4]с.48-57; [91]с. 68-144; [47] с. [48]с. 183-193; [38]с. 15-37; [97]с.23-37; [35]с.193-206.

Семінарське заняття № 3(2год.)

Тема: МОВНІ ЗНАЧЕННЯ. СЕМАНТИКА.

Мета: перевірити знання студентів про галузь мовознавства – семантика, сформувати розуміння поняття *значення, мовне значення*.

Завдання: сформувати у студентів філософський погляд на семантику як науку, навчити студентів визначати різні типи значень та їх компонентів, уміти їх аналізувати; з'ясувати сутність семантичної структури знака, відображальної функції мови та теорії мовної відносності. Студенти повинні навчитися розуміти сутність традиційних і сучасних семантичних концепцій мови.

План

1. Менталінгвістика і семантика.
2. Мовні значення як особливі розумові утворення.
3. Типи і структура мовних значень.
4. Відображувальна структура мовних значень.
5. Формальні і змістові мовні значення.
6. Компоненти мовних значень.
7. Різновиди граматичних значень.

Практично в аудиторії: обговорення питань семінарського заняття та виступів студентів із підготовленими повідомленнями й презентаціями.

Завдання додому: опрацювати матеріал підручника та підготувати повідомлення з електронними презентаціями про семантичні (референційні) концепції мови [4]с.124-127

Рекомендована література: [38]с.27-28; [10]с.185-187; [4]с.124-127; [91]с.144-161; [69]с.16-25; [93]; [42]с.45-52; [91]; [15]; [24]с.89-98; [26]с.24-35; [27]с.25-32; [57].

Семінарське заняття №4(2год.)

Тема: СТРУКТУРА МОВНОЇ СИСТЕМИ

Мета: поглибити знання про взаємозв'язки мови, мислення і свідомості, розкрити механізми мовленнєвої діяльності, мовної здібності і процеси породження мовлення

Завдання: сформувати у студентів знання про сучасні мовознавчі напрями і дослідження у галузі металінгвістики, психолінгвістики, когнітивістики.

План

1. Система і структура як мовознавчі поняття.
2. Подвійне членування в мові.
3. Теорії єдності структури мови.
4. Відношення між одиницями мовної системи.
5. Основні підсистеми мовної системи.
6. Проміжні рівні мовної системи.
7. Слово як одиниця знакового рівня.
8. Частина мови як реалізація міжрівневих зв'язків.

Практично в аудиторії: обговорення питань теми за планом заняття.

Завдання додому: законспектувати [48]с.207-219 та підготувати електронні презентації з теми заняття (1 презентацію).

Рекомендована література: [84]с.56-217; [91]с. 25-66, 44-65; [38]с.76-86; [97]с.115-131; [35]с.165-175; [48]с.207-219; [47]с.61-74; [95]с. 27-43; [44]с.133-152; [9]с. 90-110; 142-172; [53]; [13]; [88]с. 7-158; [12].

Семінарське заняття № 5 (2год.)

МОВА ЯК КОНКРЕТНО - ІСТОРИЧНА КАТЕГОРІЯ

Мета: перевірити знання студентів про закони розвитку мови. З'ясувати розуміння поняття динаміки і статичності, синхронії і діахронії, функціонування і розвитку мови

Завдання: сформулювати розуміння диференціації мовних законів, поняття синхронія та діахронія, внутрішні та зовнішні закони історичних змін у мові, гіпотези про розвиток мови.

ПЛАН

1. Розвиток мови як лінгвістичне поняття. Основні закони розвитку мови
2. Історичний розвиток мови і аспекти мовознавства
3. Стан мови як динамічна рівновага
4. Історія мови та її хронологічні зрізи
5. Взаємодія мов і мовні контакти
6. Внутрішні і зовнішні закони історичних змін мови
7. Взаємодія системи мови, її норми і мовленнєвої діяльності
8. Проблема прогресу в мові

Практично в аудиторії: обговорення питань семінарського заняття та виступів студентів із підготовленими повідомленнями.

Завдання додому: опрацювати матеріал підручників та підготувати повідомлення про взаємодію мов і мовні контакти із схемами та таблицями.

Рекомендована література: [

[47]с.184-206; [48]с.333-354; [84]с.320-392; [38]с.64-69; [35]с.217-228; [44]с.185-201; [75]; [83]; [60]; [14].

Семінарське заняття № 6 (2год.)

Тема: ЗАРОДЖЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО МОВОЗНАВСТВА

Мета: перевірити знання студентів про методи дослідження та представників напрямку порівняльно-історичного мовознавства

Завдання: сформулювати знання студентів про порівняльно-історичне мовознавство, виробити навички з'ясування ролі й значення праць представників цього напрямку

План

1. Виникнення порівняльно-історичного мовознавства.
2. "Порівняльна граматики" Ф.Боппа.
3. Становлення порівняльно-історичного методу.
4. Виникнення германістики (Я.Грімм, Р.Раск)
5. виникнення славістики (О.Востоков, Й.Добровський, Ф.Міклошич).
6. Порівняльно-історична граматики і лінгвістична концепція А.Шлейхера.
7. Розвиток компаративістики у другій половині XIX століття.

Практично в аудиторії: обговорення питань теми за планом заняття

Завдання додому: написати доповіді про основоположників порівняльно-історичного мовознавства (Ф.Бопп, Я.Грімм, Р.Раск, О.Востоков, Й.Добровський, Ф.Міклошич А.Шлейхер) та підготувати до доповідей електронні презентації.

Рекомендована література [90]с.19-36; [48]с.39-43; [39]с.52-67; [43]с. 53-90, 91-106; [44]с. 20-37; [35]с.29-35; [97]с.205-214.

Семінарське заняття №7 (2год.)

Тема: МОВОЗНАВСТВО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Мета: перевірити знання студентів про сучасні напрями та методи дослідження мови

Завдання: узагальнити знання студентів про концептуальні положення вчення та про сучасні погляди на низку мовознавчих понять. Формувати у майбутніх філологів навички філософського аналізу мовних явищ та поглядів учених на них.

План

1. Сучасна лінгвістична парадигма
2. Когнітивна лінгвістика як один із сучасних напрямів мовознавства. Антропоцентричність у дослідженні мови.
3. Психолінгвістика.
4. Комунікативна лінгвістика

Практично в аудиторії:

1. перевірка конспектів;
2. виступи студентів з обговоренням питань плану з використанням презентацій.

Завдання додому:

1. Опрацювати рекомендовану літературу до теми і законспектувати [48]с.146-167;321-324.
2. Охарактеризувати (у формі електронної презентації) один із сучасних лінгвістичних напрямів.

Рекомендована література: [39]с.175-198; [48]с.146-167;321-324; [21]; [29]; [33]с.171-221; [97] с.311-321; [46]с.24-29.; [3];[4]; [5]; [6]; [8]с.9-14; [23]с.17-31; [28]; [31]; [34]; [54]; [31]; [72]; [79]; [93]; [100]; [80]

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Апресян Ю. Д. Образ человека по данным языка // Вопросы языкознания, 1995, №1.
2. Артемов В.О. Наука про мовлення // Мовознавство.– 1977.– №4.
3. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної генології: Навчальний посібник. –К.: Видавничий центр «Академія», 2006. – 248с.(Альма-матер)
4. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Істрія лінгвофілософських учень: Підручник. – К.: Академія, 2008.- 240с.(Альма-матер).
5. Бацевич Ф.С., Космеда Т.А. Очерки по функциональной лексикологии. – Львов: Свит, 1997. -392.
6. Бацевич Ф.С.Основи комунікативної лінгвістик: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344с. (Альма-матер).
7. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. — К., 1991.
8. Белехова Л. Современная лингвистика в Украине и мире: научные парадигмы, наработки и перспективы// Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика". Збірник наукових праць. Випуск III. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. – С. 9-14.
9. Березин Г.М., Головин Б.Н. Общее языкознание.– М.: Просвещение, 1979.
10. Білецький А.О. Про мову і мовознавство: Навчальний посібник для студентів фыл. спец. вищ. навч. закладів.– К., «АртЕк». – 1996.- 224с.
11. Білодід О. І. Граматична концепція О.О.Потебні. – К.: Вища школа, 1977.
12. Бородіна М.О. До поняття "слово" в світлі сучасних теорій мови// Мовознавство.– 1978.– №1.
13. Будагов Р.А. Система и антисистема в науке о языке// ВЯ.–1978, №4.
14. Булаховский А.А. О прогрессе в языке//Русская речь.–1968.– № 4.

15. Васильев Л.М. Теория семантических полей // Вопросы языкознания. –1971. – № 5.
16. Виноградов В.В. История русских лингвистических учений. – М.: Высшая школа, 1978.
17. Гайдаєнко І.В. Дистрибутивний аналіз як метод дескриптивної лінгвістики // Зб.наук.праць «Південний архів». Філологічні науки. – Вип. XXI. – Херсон. – ХДУ, 2003. – С. 130-133.
18. Гайдаєнко І.В. Навчально-методичні рекомендації з курсу «Загальне мовознавство»(Структуральні школи) . – Херсон: ХДУ, 2003. – 43с.
19. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів.– К., 1985.
20. Головин Б.Н. Язык и статистика.– М., 1971.
21. Грищенко А.П., Їжакевич Т.П. Актуальні проблеми слов'янської соціолінгвістики // Мовознавство.– 1983.– №3.
22. Гумбольдт В. фон Избранные труды по языкознанию. – М.: Прогресс, 1984.
23. Демьянков В.З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода // ВЯ. – №4. – 1994. – С.17-31.
24. Долгих Н.Г. Теория семантического поля на современном этапе развития семасиологии // Филологические науки.–1973.–№1.– С.89-98.
25. Жайворонок В.В. Мова і духовний розвиток народу // Мовознавство.– 1991.– №3
26. Живов В.М., Успенский Б.А. Центр и периферия в языке в свете языковых универсалий // Вопросы языкознания.– 1973.–№6 – С. 24-35.
27. Жилко Ф.Т. Про семантичні поля української мови // Мовознавство.– 1971.– №12.– С.25-32.
28. Жлуктенко Ю.О. Концепція «природних ідей» у генеративній граматиці Н.Хомського// Мовознавство. – 1980. – № 3.
29. Жлуктенко Ю.О. Критика соціолінгвістичних теорій зарубіжного мовознавства // Мовознавство.– 1981.– №5.
30. Зализняк А.А. Семантическая деривация в синхронии и диахронии: проект каталога семантических переходов // Вопросы языкознания, 2001, № 2.
31. Звегинцев В.Л. Теоретическая и прикладная лингвистика.– М.: Просвещение, 1968.
32. Звегинцев В.А. История языкознания XIX – XX веков. В очерках и извлечениях.– Ч.І.– М., 1964.
33. Зеленько А.С. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень. Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови: Посібник.–Вид.2-ге, перероблене.– Луганськ: Альма-матер, 2002.- 283с.
34. Зеленько А.С. До питання про становлення лінгвістичного детермінізму (від структурної до когнітивної семантики). – Луганськ, 1999. – 71с.
35. Иванова Л.П. Курс лекций по общему языкознанию. К.: Освіта України,2006.- 312с.
36. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація.– Дрогобич: Відродження, 1994.
37. Кацнельсон С.Д. Содержательно-типологическая концепция Вильгельма Гумбольдта // Понимание историзма и развития в языкознании первой половины XIX века. – Л.: Наука, 1984. – С.126-135.
38. Кириченко Г.С. Нариси загального мовознавства: навч.посіб. для студ.філол.спец.вищ.навч.закл.: у 2ч./ Г.С.Кириченко, С.В.Кириченко, А.П.Супрун; за ред. А.П.Супрун. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2008// Ч.І: Мова, її будова та функції в суспільстві. – 2008. – 168с.
39. Кириченко Г.С. Нариси загального мовознавства: навч. посіб. для студ.філол.спец.вищ.навч.закл.: у 2ч./ Г.С.Кириченко, С.В.Кириченко, А.П.Супрун; за ред. А.П.Супрун. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2008// Ч.ІІ: Основні етапи розвитку науки про мову. – 2008. – 224с.
40. Ковалик І.І. Лінгвальні категорії, їх властивості і види / Мовознавство. – 1980.– №5.
41. Ковалик І.І. Мова і мовлення та форми їх існування // Мовознавство. – 1979. – №3. – С. 3-9.

42. Ковалик І.І. Семантична будова слова в сфері мови та мовлення// Студії з мовознавства. – К.: Наукова думка, 1975.– С. 45-52 .
43. Ковалик І.І., Самійленко С.П. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень – К.: Вища школа, 1985. – 215с.
44. Кодухов В.И. Общее языкознание. – М.: Высш. школа, 1974.
45. Кондрашов Н.А. Общее языкознание. – М., 1972.– Ч. I.
46. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі // Дивослово. – 2003. – №5. – С. 24-29.
47. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: Підручник.– К.: Видавничий центр "Академія", 1999. – 288с.
48. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: Підручник. – К.: Видавничий центр "Академія", 2003. – 464 (Альма-матер)
49. Кубрякова Е.С. Начальные этапы становления когнитивизма: лингвистика – психология – когнитивная наука // ВЯ. – №4. – 1994. – С.34-47.
50. Кустова Г.И. Когнитивные модели в семантической деривации в системе производных значений// Вопросы языкознания, 2000, №4.
51. Лоя Я.В. История лингвистических учений.– М., 1968.– С. 133-140.
52. Манакин В.Н. Сопоставительная лексикология: – К.: Знання, 2004. – 326.
53. Маслов Ю.С. Об основных и промежуточных ярусах в структуре языка// ВЯ, 1968, 4.
54. Маслова В.А. Введение в когнитивную лингвистику: Учебное пособие. – М.: Флинта, Наука, 2004.
55. Мельничук А.С. Понятие системы и структуры языка в свете диалектического материализма // Вопросы языкознания. – 1970. – №1. – С.19-32.
56. Мельничук О.С. Аспекти методології лінгвістичних досліджень // Мовознавство.– 1986.
57. Мельничук О.С. Методи, проблеми аналізу у співвідношенні ідеального й матеріального в сфері мови // Мовознавство.– 1987.– №1. С.
58. Мельничук О.С. Методологічні пошуки в нових підходах до висвітлення мови // Мовознавство.– 1991.– №3.
59. Мельничук О.С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства // Мовознавство. – 1997. – №2-3. – С. 3-19.
60. Мельничук О.С. Сучасні проблеми розвитку і взаємодії мов світу // Мовознавство. – 1970.–№3.
61. Мостепаненко Ф.М. Философия и методы научного познания.– Л., 1972.
62. Николаева Т.М. Что такое трансформационный анализ.– РЯ.– 1960.– №1.
63. Общее языкознание // Под ред. Б.А. Серебренникова.– М.: Наука, 1970.
64. Общее языкознание. Методы лингвистических исследований.– М., 1973.
65. Паршин П.Б. Теоретические перевороты и методологический мятеж в лингвистике XX века // Вопросы языкознания. – 1996. – №2. – С.19-42.
66. Пентилюк М.І. Методичні рекомендації до курсу "Загальне мовознавство" для студентів V курсу спеціальності 7.010103. ПМСО. Українська мова і література. – Херсон.: ХДПУ, 2001.
67. Пентилюк М.І., Гайдаєнко І.В. Методичні розробки з курсу «Загальне мовознавство» (Лінгвістичні концепції Ф.де Соссюра. – Херсон: ХДУ, 2003.
68. Перебийніс В.С. Теоретичні та прикладні проблеми структурно-математичної лінгвістики// Мовознавство. – 1981. – № 4.
69. Пещак М.М. Аспекти дослідження взаємодії форми і змісту в мові // Українське мовознавство.– 1980.– №8.– С.16-25.
70. Плисецкая А.Д. Метафора как когнитивная модель в лингвистическом научном дискурсе: образная форма рациональности // www.com/search&
71. Пономарёва Т.Г. Метафора и символ как два вида семантической деривации//www.com/search&
72. Попова З.Д., Стернин И.А Когнитивная лингвистика: учебное пособие/ З.Д.Попова,

- И.А.Стернин. – М.: АСТ: Восток – Запад, 2007. – 414с. (Лингвистика и межкультурная коммуникация. Золотая серия)
73. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації.– Дрогобич: Відродження, 1997.
  74. Рудяков О.М. Системний опис лексико-семантичної групи (ядро, периферія, "середовище") // Мовознавство.–1987.–№2.– С.23-27.
  75. Русанівський В.М. Культура і мова // Мовознавство.– 1979.– № 6.
  76. Русанівський В.М. Методологія, теорія і часткові методи лінгвістичних досліджень // Мовознавство. – 1975. – №2. – С. 3-11.
  77. Русанівський В.М. Прогностичні функції соціолінгвістики // Мовознавство.– 1989.– № 1.
  78. Саплін та інші Соціолінгвістичний аспект вивчення двомовності на Україні// Мовознавство.– 1986.– № 6.
  79. Селиванова Е.А. Когнитивная ономазиология (монографія). – К.: изд-во укр. философсько-соціологічного центру, 2000. – 248с.
  80. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712с.
  81. Селіванованова О.О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля –К, 2006
  82. Семенець Соціолінгвістична типологія варіантів поліетнічної мови // Мовознавство.– 1986.– № 5.
  83. Семчинський С.В. Взаємодія мов і фактори лінгвістичного розвитку // Мовознавство.–1973.– №7.
  84. Семчинський С.В. Загальне мовознавство: Підручник для вузів .– К.: Вища школа, 1996.
  85. Солнцев В.М. О понятии уровня языковой системы //Вопросы языкознания. – 1972. - № 3 – С.3-19
  86. Солнцев В.М. Языковой знак и его свойства // ВЯ.– 1977.– №2.
  87. Соссюр Ф. Курс загальної лінгвістики. – К.: Основи, 1998. – 324с.
  88. Степанов Ю.С. Основы общего языкознания.– М., Просвещение, 1975.
  89. Тищенко К.М. Лінгвістичний знак як єдність знаків мови і мовлення.– Мовознавство.– 1980.– №1.
  90. Удовиченко Г.М. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень. – К.: Вища школа, 1980.
  91. Удовиченко Г.М. Загальне мовознавство. Проблеми. Методи. –К,1994.
  92. Удовиченко Г.М. Загальні питання мовознавства.– К.: Вища школа, 2001.
  93. Федюченко Л.Г. Общие положения когнитивной семантики // www.Kira Andreeva.
  94. Филин Ф.П. Очерки по теории языкознания. – М.: Наука, 1982.
  95. Філософські питання загального мовознавства. – К.: Наукова думка, 1972.
  96. Хроленко А.Т. Ощее языкознание.– М.: Просвещение,1981.
  97. Шарафутдинова Н.С. Теория и история лингвистической науки. – М.: Восток-Запад; Владимир: ВКТ, 2007. - 381(Лингвистика и межкультурная коммуникация. Золотая серия)
  98. Щерба Л.В. О трояком аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании / Березин Ф.Н. История советского языкознания: Хрестоматия.– М.,1981.– С.39-43.
  99. Яворська Г.М. Нові аспекти в розробці проблеми функції мови // Мовознавство.– 1989.– №5.
  100. Яворська Г.М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова. Культура. Влада/ Нац.акад.наук України. Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні. – К.: 200. – 288с.
  101. Актуальные проблемы современной лингвистики: учеб.пособие / сост. Л.Н.Чурилина. – 4-е изд. – М.: Флинта : Наука, 2009. – 416с.
  102. Прохоров Ю. Е. В поисках концепта / Ю.Е. Прохоров. – М. : Флинта : Наука, 2008. – 176с.

103. Маслова В.М. Лингвокультурология : Учеб.пособие для студ. высш. учеб. заведений . – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 208с.

Додаткова література

104. Юлия Кравцова Современные направления когнитивной теории метафоры // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика": Збірник наукових праць. Випуск ІХ. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. – С.312 -317
105. Ольга Скідан когнітивно-дискурсивний напрям дослідження концептів // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика": Збірник наукових праць. Випуск ІХ. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. – С.335-339.
106. Катерина Яцук Фреймова модель як метод зіставлення та аналізу одиниць вторинної номінації// Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика": Збірник наукових праць. Випуск ІХ. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. – С. 345-347

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Студенти обов'язково виконують завдання до кожної теми, а також пишуть **реферат і готують презентацію** із запропонованої тематики – тему обирають за порядковим номером у списку в журналі

Тема 1: МОВА І СУСПІЛЬСТВО

План

1. Суспільна природа мови. Функції мови.
2. Соціолінгвістична і мовна політика.
3. Мова як соціально-історична форма, її варіантний і конкретно-реальний характер.
4. Узус, літературна мова, стиль мови.
5. Система мовних стилів і мова художньої літератури.
6. Соціальні спільності людей і соціальні типи мов.

Завдання для контролю

1. Скласти бібліографію до теми.
2. Опрацювати наукову літературу з теми, запроповану у списку літератури і написати конспект-відповідь з електронною презентацією на питання поданого плану.

Форма контролю: Перевірити бібліографію до теми, складену студентами, виступи студентів з конспектами-відповідями та презентаціями до запитань теми та їх обговорення.

Рекомендована література: [84]с. 256-319; [44]с.168-185;[9]с.50-70; [63]с. 419-596; [48]с.297- 332; [77].

Тема 2: МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ Й ОПИСУ МОВИ

План

1. Філософський метод пізнання і методи часткових наук
2. Загальнонаукові способи лінгвістичних досліджень (спостереження, експериментування, моделювання).
3. Моделі-зразки і моделі-конструктори
4. Лінгвістичні методи
5. Метод як методика і метод як спосіб опису
6. Метамова як спосіб опису мови
7. Описовий метод як аспект дослідження рівнів сучасної мови
8. Одиниці мови і одиниці аналізу
9. Різні види прийомів лінгвістичного аналізу
10. Порівняльний метод. Внутрішнє і міжмове порівняння
11. Порівняльно-генетичний метод
12. Прийоми і принципи етимологічного аналізу
13. Зіставний метод
14. Типологічна характеристика мови і типологічна класифікація мов

Завдання для контролю:

1. Подати характеристику кожного методу дослідження мови, зазначивши використані наукові джерела та оформивши матеріал у формі електронної презентації.

Форма контролю: перевірка конспектів, презентацій, поданих студентами (обговорення питань теми)

Рекомендована література: [48]с.355-404; [47]с.207-246; [91]с.172-194; [10]с.125-127; [35]с.229-301; [97]с.132-157; [44]с.202-281; [9]с. 296-307; 339-342; 352-356; [56]; [62]; [88]с. 133-145; [20]с. 5-18; [76]с.3-11.

Тема 3: ІСТОРІЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ДУМКИ ДО ХІХ СТ.

План

1. Сучасне мовознавство як результат розвитку науки про мову. Основні етапи та періоди історії мовознавства.
2. Мовознавство давньої Індії.
3. Античне мовознавство
  - а) філософський період;
  - б) Александрійський період;
  - в) мовознавство у Давньому Римі.
4. Давнє арабське мовознавство.
5. Мовознавство середніх віків та епохи Відродження.
6. Українське мовознавство XI – XVIII ст.
7. Мовознавство XVII – XVIII ст.

Завдання для контролю: написати: 1) конспект відповіді на всі запитання плану; 2) доповідь «Лінгвофілософська концепція Г.Сковороди» із електронною презентацією матеріалів.

Форма контролю: перевірка конспектів, презентацій студентів та їх обговорення.

Рекомендована література: [48]с.22-38; [4]с.191-194; [90]с.8-18; [39]с.15-51; [10]с.80-102.; [43]с.6-70; [35]с.9-28; [97]с.158-204; [44]с. 4-25, 30-34; [45]с. 7-36.

Тема 4: ФІЛОСОФІЯ МОВИ ВІЛЬГЕЛЬМА ФОН ГУМБОЛЬДТА

План

1. В. фон Гумбольдт – засновник теоретичного мовознавства.
2. Методологічна основа філософії мови.
3. Походження і сутність мови.
4. Мова і мовлення; звук – основа мовлення.
5. Форма і зміст мови.
6. Слово як внутрішня форма звуку і поняття.
7. Мова і народ.
8. Мова і мислення.
9. Суспільна роль мови.

Завдання для контролю:

Створити презентацію з теми " Ідеї В.фон Гумбольдта "

Форма контролю: виступи студентів з доповідями та презентаціями

Рекомендована література: [48]с.44-50; [90]с.24-36; [4]с.34-47; [39]с.60-64.; [35]с.36-47; [97]с.215-226; [43]с.70-77; [37].

Тема 5: ЛОГІКО-ГРАМАТИЧНА ШКОЛА СЕРЕДИНИ 19СТ.

**(К.БЕККЕР, Ф.БУСЛАЄВ). ПСИХОЛОГІЧНІ ШКОЛИ В МОВОЗНАВСТВІ
(Г.ШТЕЙНТАЛЬ, В.ВУНДТ)**

План

1. Основні напрямки у мовознавстві другої половини ХІХ ст.
2. Натуралістичний напрям у мовознавстві.
3. Логіко-граматичний напрям. К.Беккер, Ф.Буслаєв.

4. Психологізм у мовознавстві. А.Штейнталь.
5. Молодограматики.

Завдання для контролю:

1. Опрацювати наукову літературу з теми та, відповідно до плану, охарактеризувати основні напрямки мовознавства II пол. XIXст. (**представити у формі електронних презентацій**)

Форма контролю: перевірка презентацій до питань з теми заняття та опитування студентів.

Рекомендована література: [48]с.51-69; [43]с.91-188; [39]с.68-78; 88-98; [90]с.43-77; [97]с.227-250; [35]с.60-79; [44]с. 56-78; [45]с. 55-96.

Тема 6: ПСИХОЛОГІЧНИЙ НАПРЯМ У ВІТЧИЗНЯНОМУ МОВОЗНАВСТВІ (ХАРКІВСЬКА ЛІНГВІСТИЧНА ШКОЛА)

План

1. Харківський університет – осередок лінгвістичної науки.
2. Лінгвістично-філософські погляди О.Потебні.
3. Питання походження мови.
4. Структурні компоненти слова.
5. Граматична теорія О.Потебні.
6. Націоналізм і денаціоналізація у трактуванні О.Потебні.
7. Учення про естетичну функцію слова.
8. Значення праць О.Потебні для історії лінгвістичних учень.
9. Послідовники О.Потебні.

Завдання для контролю:

1. Опрацювати рекомендовану літературу до теми і законспектувати [90]с.50-56; [48]с.58-62.
2. Охарактеризувати один із аспектів наукової діяльності О.Потебні (*написати доповідь з електронною презентацією*).

Форма контролю: виступи студентів та обговорення доповідей і презентацій.

Рекомендована література: [90]с.50-56; [48]с.58-62; [39]с.79-87; [4]с.195-203; [43]с.143-165; [11]; [97]с.236-238; [35]с.60-79.

Тема 7: МОЛОДОГРАМАТИЗМ ЯК ПРОВІДНА ШКОЛА ІСТОРИКО-ПОРІВНЯЛЬНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО МОВОЗНАВСТВА (Г.ПАУЛЬ). НЕОГРАМАТИЧНИЙ НАПРЯМ У МОВОЗНАВСТВІ. КАЗАНСЬКА ЛІНГВІСТИЧНА ШКОЛА

План

1. Вітчизняні мовознавчі школи та їх роль у розвитку мовознавства.
2. Проблеми мовознавства у працях І.О.Бодуена де Куртене.
3. Вчення про фонему і фонетичні альтернації (чергування).
4. Поняття морфеми і морфологічних процесів.
5. Мова як соціально-психологічне явище.
6. Роль і місце Московської лінгвістичної школи в історії вітчизняного і світового мовознавства.
7. Історія мови та історія народу.
8. відношення мови до мислення і психічної діяльності.
9. Вчення Фортунатова про форму слова. Форми і словозміни і словотворення.
10. Вчення про словосполучення, речення і фразу.
11. Традиції Казанської і Московської лінгвістичних шкіл у європейському мовознавстві.

Завдання для контролю:

1. Опрацювати рекомендовану літературу до теми і законспектувати [48]с.70-82; [43]с.142-214.
2. Охарактеризувати (написати доповідь або створити електронну презентацію) один із аспектів наукової діяльності Московської та Казанської школи..

Форма контролю: перевірка конспектів, презентацій та індивідуальна бесіда зі студентами

Рекомендована література: [48]с.70-82; [43]с.142-214; [39]с.68-120; [90]с.70-120; [97]с.259-274; [35]с.80-112; [44]с. 56-78.

Тема 8: ЛІНГВІСТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ФЕРДІНАНДА ДЕ СОССЮРА

План

1. Теоретична і соціологічна основа поглядів Ф. де Соссюра. Ф. де Соссюр – компаративіст.
2. Визначення об'єкта лінгвістики.
3. Учення про мову і мовлення.
4. Мова як система знаків.
5. Учення про синхронію та діахронію.
6. Природа мовного знака.
7. Внутрішня і зовнішня лінгвістики.
8. Женевська та Паризька лінгвістичні школи.

Завдання для контролю:

Написати доповідь або створити презентацію для розкриття теми "Аналіз постулатів Ф. де Соссюра"

Форма контролю: виступи студентів з доповідям та презентаціями

Рекомендована література: [48]с.83-90; [90]с.101-124; [4]с.60-74; [39]с.1281-37; [35]с.113-125; [97]с.275-285; [87]; [67]; [51]с. 133-140; [44]с. 70 – 76, 78-96; [45]с. 110-141; [32]с. 358 – 360.

Тема 9: СТРУКТУРАЛЬНІ ЛІНГВІСТИЧНІ ШКОЛИ

План

1. Розвиток лінгвістичних концепцій Ф. де Соссюра у працях зарубіжних мовознавців.
2. Женевська школа. Соціологічний напрям.
3. Копенгагенська школа. Глосематика.
4. Лондонська структуральна школа.
5. Американська етнолінгвістика. Дескриптивна лінгвістика.
6. Празька лінгвістична школа. Функціональна лінгвістика.

Завдання для контролю:

1. Законспектувати: [17]с.130-133; [18]; [90]с.124-153, створити презентацію до одного з питань плану практичного заняття.

Форма контролю: перевірка конспектів, презентацій та індивідуальна бесіда зі студентами.

Рекомендована література: [90]с.124-153; [39]с.157-161; [17]; [18]; [48]с.92-110; [97]с.288-310; [35]с.126-145; [32]; [44]с. 78-96; [33]с.146-173; [45]с. 110-141.

Тема 10: МОВОЗНАВСТВО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

План

5. Антропоцентрична спрямованість сучасних лінгвістичних досліджень.
6. Лінгвістика тексту.
7. Прескриптивна та дескриптивна лінгвістики.
8. Соціолінгвістика
9. Функціональна лінгвістика.

Завдання для контролю:

1. Опрацювати рекомендовану літературу до теми, законспектувати [48]с.146-167;321-324; дати відповіді на питання плану.
2. Охарактеризувати (у формі електронної презентації) один із сучасних лінгвістичних напрямів.

Форма контролю: перевірка конспектів; виступи студентів з доповідями.

Рекомендована література: [39]с.175-198; [48]с.146-167;321-324; [21]; [29]; [33]с.171-221; [97] с.311-321; [46]с.24-29.; [3];[4]; [5]; [6]; [8]с.9-14; [23]с.17-31; [28]; [31]; [34]; [54]; [31]; [72]; [79]; [93]; [100]; [80].

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ (РЕФЕРАТІВ)

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ (РЕФЕРАТИВ)

Вимоги до оформлення реферату:

1. 10-15 сторінок друкованого тексту;
2. Друкувати на аркуші А-4, шрифтом Times New Roman 14 кеглем, міжрядковий інтервал 1,5; поля – верхнє\нижнє – по 2 см, ліве – 2,5 см, праве – 1 см;
3. Дотримуватися структури такого виду робіт (зміст, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо є); список використаної літератури)
4. Подати *електронну версію реферату із електронною презентацією*

1. Історичний розвиток мови. Закони історичних змін мови.
2. Мовознавство ХХ ст. Розвиток порівняльного і типологічного мовознавства; історичне і порівняльне мовознавство.
3. Описовий метод як аспект дослідження рівнів сучасної мови. Різні види лінгвістичного аналізу.
4. Фонетичний рівень мовної системи.
5. Система мовних стилів і мова художньої літератури.
6. Учення про форму слова і словосполучення у працях Московської лінгвістичної школи.
7. Лінгвістичні методи. Метод, прийом, методика.
8. Мовознавство періоду Середньовіччя та епохи Відродження.
9. Лексичні і граматичні значення: поняття, смисл, зміст.
10. Загальнолінгвістичні питання українського мовознавства у працях визначних учених.
11. Слово як основний мовний знак. Функціональна роль значення слова у його породженні.
12. Виникнення і розвиток структуралізму в мовознавстві.
13. Статика і динаміка мови. Функціонування і розвиток мови.
14. Вітчизняне мовознавство ХVІ – ХVІІІ ст. Києво-Могилянська академія. М.В.Ломоносов.
15. Мова і суспільство. Суспільна природа мови і мовленнєвої діяльності.
16. Московська лінгвістична школа. Ф.П.Фортунатов.
17. Типи знаків і специфіка знаків мовної системи.
18. Лінгвістичні концепції Ф. де Соссюра.
19. Синхронія і діахронія. Закони розвитку мови.
20. Порівняльно-історична граматики і лінгвістична концепція А.Шлейхера.
21. Семантика; значення як понятійно-номінативна категорія.
22. Історія вчення про фонему.
23. Мова і свідомість. Виникнення людської мови.
24. Л.Блумфільд як засновник американської дескриптивної лінгвістики.
25. Мовна система і мовна структура як об'єкт науки про мову.
26. Молодограматизм як провідна школа історико-порівняльного мовознавства. "Принципи історії мови" Т.Пауля.
27. Диференціація та інтеграція – основні процеси розвитку мови.
28. Наука про мову у Давній Греції і Давньому Римі.
29. Мовні значення, їх типи і структура.
30. Мовознавство кінця ХІХ – початку ХХ ст., молодогограматичний напрям як синтез соціолінгвістичних, психологічних і формально-граматичних концепцій.
31. Мова і мислення. Металінгвістика як наука про взаємодію мови і мислення.
32. Психолінгвістичні школи у мовознавстві ХІХ ст. (Г.Штейнталь, М.Лацарус, В.Врунт та ін.).
33. Територіальна і соціальна диференціація мов. Мови, нації, культури.

34. Копенгагенська лінгвістична школа. Глосематика.
35. Чинники розвитку мови. В. Фон Гумбольдт. Мова як діяльність і національна свідомість; внутрішня і зовнішня форми мови.
36. Синтаксична система мови. Парадигматичні й синтагматичні відношення.
37. Арабське і китайське мовознавство.
38. Мова як особлива знакова система.
39. Празький лінгвістичний гурток (функціональна лінгвістика). В.Матезіус.
40. Мовознавство і семіотика. Проблема знака. Мовні і немовні знаки.
41. Женевська і Паризька лінгвістичні школи. Ш.Баллі, А.Мейє, А.Сеше.
42. Мова і мовлення як об'єкт лінгвістики.
43. Логіко-граматична школа середини ХІХ ст. (К.Беккер і Ф.Буслаєв).
44. Суспільна природа мови і мовної діяльності.
45. Вчення про фонему і фонетичні альтернативи учених Казанської школи.
46. Норми літературної мови і мовлення.
47. Харківська лінгвістична школа. Лінгвістична концепція О.О.Потебні.
48. Семантична система мови (морфеміко-морфологічний і лексико-семантичний рівні).
49. Наука про мову в Стародавній Індії.
50. Мова як суспільно-історична норма, її варіантний і конкретно-реальний характер.
51. Казанська лінгвістична школа. І.О.Бодуен де Куртене.
52. Проміжні рівні мовної системи.
53. Історія мовознавства як поглиблення і розширення лінгвістичної теорії. Основні етапи історії мовознавства.
54. Ф. де Соссюр про мову і мовлення.
55. Типи знаків і мовні одиниці.
56. Мова як конкретно-історична категорія.
57. Передвісники порівняльно-історичного мовознавства. Ф.Бопп, Р.Раск, Я.Грімм.
58. Філософські основи мовознавства.
59. Слов'янські мови як об'єкт порівняльно-історичного мовознавства. О.Х.Востоков, І.І.Срезневський, Й.Домбровський, Ф.Міклошич.
60. Виникнення і розвиток структуралізму в мовознавстві.

Перелік питань, що виносяться на екзамен

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ З ДИСЦИПЛІНИ

Питання для контролю знань студентів з розділу «Теорія мовознавчої науки»

1. Природа мови та аспекти її вивчення: мова і мовлення (мовленнєва діяльність).
2. Суспільна природа мови і мовленнєвої діяльності. Основні функції мови.
3. Знакова природа мови.
4. Мовні знаки в процесі людського пізнання.
5. Знак та його структура.
6. Класифікація знаків.
7. Мовний знак і мовна одиниця.
8. мова і мовлення. Мовна здатність і мовна діяльність.
9. Основні погляди на співвідношення мови/мовлення, мислення, свідомості.
10. Ознаки мови і мислення.
11. мова як вияв національної свідомості.
12. Характер відношень між мовою (мовленням) і розумовою діяльністю психічної особистості.
13. Металінгвістика і семантика.
14. Психолінгвістика.
15. Мовні значення як особливі розумові утворення.
16. Типи і структура мовних значень.
17. Компоненти мовних значень.
18. різновиди граматичних значень.
19. Формальні і змістові мовні значення
20. Система і структура як мовознавчі поняття.
21. Подвійне членування мови.
22. Відношення між одиницями мовної системи.
23. Основні підсистеми мовної системи.
24. Проміжні рівні мовної системи.
25. Слово як одиниця знакового рівня.
26. Частина мови як реалізація міжрівневих зв'язків.

Питання для контролю знань студентів з розділу «Історія мовознавчої науки»

1. Виникнення порівняльно-історичного мовознавства.	26. Граматична теорія О.Потебні.
2. "Порівняльна граматика" Ф.Боппа.	27. націоналізм і денаціоналізація у трактуванні О.Потебні.
3. Становлення порівняльно-історичного методу.	28. Учення про естетичну функцію слова.
4. Виникнення германістики (Я.Грім, Р.Раск)	29. Значення праць О.Потебні для історії лінгвістичних учень.
5. виникнення славістики (О.Востоков, Й.Добровський, Ф.Міклошич).	30. Послідовники О.Потебні.
6. Порівняльно-історична граматика і лінгвістична концепція А.Шлейхера.	31. Вітчизняні мовознавчі школи та їх роль у розвитку мовознавства.
7. Розвиток компаративістики у другій половині ХІХ століття.	32. Проблеми мовознавства у працях І.О.Бодуена де Куртене.
8. В. фон Гумбольдт – засновник теоретичного мовознавства.	33. Вчення про фонемі і фонетичні альтернативи (чергування).
9. Методологічна основа філософії мови.	34. Поняття морфемі і морфологічних процесів.
	35. мова як соціально-психологічне явище.
	36. Роль і місце Московської лінгвістичної

10. Походження і сутність мови.
  11. Мова і мовлення; звук – основа мовлення.
  12. Форма і зміст мови.
  13. Слово як внутрішня форма звуку і поняття.
  14. Мова і народ.
  15. Мова і мислення.
  16. Суспільна роль мови.
  17. Основні напрямки у мовознавстві другої половини XIX ст.
  18. Натуралістичний напрям у мовознавстві.
  19. Логіко-граматичний напрям. К.Беккер, Ф.Буслаєв.
  20. Психологізм у мовознавстві. А.Штейнталь.
  21. Молодограматики.
  22. Харківський університет – осередок лінгвістичної науки.
  23. Лінгвістично-філософські погляди О.Потебні.
  24. Питання походження мови.
  25. Структурні компоненти слова.
- школи в історії вітчизняного і світового мовознавства.
  37. Історія мови та історія народу.
  38. Відношення мови до мислення і психічної діяльності.
  39. Вчення П.Фортунатова про форму слова. Форми і словозміни і словотворення.
  40. Вчення про словосполучення, речення і фразу.
  41. Традиції Казанської і Московської лінгвістичних шкіл у європейському мовознавстві.
  42. Теоретична і соціологічна основа поглядів Ф. де Соссюра.
  43. Ф. де Соссюр – компаративіст.
  44. Визначення об'єкта лінгвістики.
  45. Учення про мову і мовлення.
  46. Мова як система знаків.
  47. Учення про синхронію та діахронію.
  48. Природа мовного знака.
  49. Внутрішня і зовнішня лінгвістики.

Іспит проводиться у формі тестування.

